

УДК 658.7.012

DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.81-82.287303>

ЛОГІСТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Зайцева А.С., к.е.н., доцент (ХНУ імені В.Н. Каразіна)

Питання підвищення ефективності діяльності та пошук шляхів розвитку логістичних процесів в управлінні промисловими підприємствами сьогодні є актуальними та набувають значущості в сучасних економічних відносинах та політичних аспектах нашого життя. Логістичні процеси відіграють важливу роль для кожної країни в питаннях товарообігу та пасажирообігу. Особливо це набуває значення в умовах глобалізації. Ефективне використання всіх аспектів логістичних процесів та логістичної складової в цілому забезпечує ефективне функціонування всього промислового комплексу. В сучасних умовах стрімкого розвитку глобальних змін неможливо уявити комплексний розвиток промисловості без такої складової як логістика. Цей факт свідчить про те, що розгалужена та розвинена логістична транспортна система сприяє інтеграції населення до галузей національного господарства.

Ключові слова: логістика, транспорт, промисловість, ефективність, процес.

THE ESSENCE OF LOGISTICS PROCESSES IN INDUSTRY

*Zaitseva A.S., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
(KhNU named after V.N. Karazina)*

The issue of improving the efficiency of activities and finding ways to develop the transport and logistics infrastructure of any country is relevant today and is gaining importance in modern international economic relations. Transport and logistics infrastructure also plays an important role for each country in terms of trade and passenger turnover. This is especially

important in the context of globalization. Effective use of all components of the transport and logistics component ensures the effective functioning of the transport and logistics infrastructure. The most powerful country for us and for the whole world is China. While the Anglo-Saxons are skeptical of high-speed railways being built by developing countries and Europe, hoping to skip one of the "industrial" stages and find themselves in a bright future again, China has indeed made a leap, and this leap is very serious in transport. logistics infrastructure. In the current conditions of rapid development, global change, it is impossible to imagine a comprehensive development of the state economy without such a component as the transport system. Planning for the location of production facilities is impossible without taking into account transport, this dependence is explained by the fact that the location, length of transport routes, volumes of raw materials, transportation needs, etc., depends on the location of production, processing and trade. This fact indicates that an extensive and developed transport system promotes the integration of the population into sectors of the national economy

As a separate industry, which is an integral part of each country, transport does not produce products, but only provides services and thus participates in its creation, this participation is the main structural component. Transport is actively involved in the movement of material flows, provides the production sphere with materials, raw materials, equipment, of course, carries passengers. Distinguish transport for domestic use, it is the process of moving semi-finished products and raw materials within one enterprise. The cost of production usually includes transport costs. In the forest and oil industries, transportation costs reach 25% of the cost.

Key words: *logistics, transport, industry, efficiency, processes.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В процесі розвитку науково-технічного прогресу, формування сучасних тенденцій ринку, зміни пріоритетів в мотиваціях споживачів та загострення всіх форм конкуренції, зростає динамічність ринкового середовища. Жорстка конкуренція на ринку, поява нових, більш дешевих та досить ефективних розробок, змушують переглянути існуючі принципи виробничих процесів. Багато застарілих понять та принципів роботи, які були цілком прийнятними, і влаштовували керівництво виробничих компаній, починають помітно гальмувати динаміку розвитку бізнесу, і вимагають детального аналізу і перегляду з метою їх вдосконалення.

Для збереження своїх ринкових позицій, виробничим компаніям варто робити певні зусилля в напрямку підвищення рівня технологічності та результативності бізнес-процесів. З'являється нагальна необхідність пошуку додаткових можливостей подальшого

зниження рівня витрат та собівартості продукції, підвищення рівня якості обслуговування споживачів, реорганізація та реструктуризація компанії з метою підвищення результативності виробничого процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. Вчені Амітан В.Н., Ларіна Р.Р. та Пілюшенко В.Л. розглядають логістику взагалі як науковий напрямок про планування, організацію, управління, контроль і регулювання переміщення матеріальних та інформаційних потоків у просторі і в часі від їх первинного джерела до кінцевого споживача [1]. Банько В.Г. трактує логістику як науку про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, здійснюваними у процесі доведення сировини і матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньозаводської переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової

продукції до споживача з врахуванням інтересів та вимог останнього, а також передачі й обробки відповідної інформації [2]. Герелиця Р. О. як новий науковий напрямок, учення про планування, управління і спостереження (відстеження) під час переміщення матеріальних та інформаційних потоків у виробничих і енергетичних системах [3]. Клімова І.Г. як процес планування, реалізації і управління ефективним, економічним рухом і збереженням сировинних матеріалів, незакінченого виробництва, готової продукції, пов'язаної з цим інформації з пункту виникнення у пункт споживання з метою забезпечення відповідності вимогам споживача [4]. Паласюк Б. логістику трактує як інтегральний інструмент менеджменту, що сприяє досягненню стратегічних, тактичних або оперативних цілей організації бізнесу за рахунок ефективного з погляду зниження загальних витрат і задоволення вимог кінцевих споживачів щодо якості продуктів і послуг управління матеріальними і (або) сервісними потоками, а також супутніми їм потоками інформації і фінансових коштів [5]. Узагальнюючи трактування інших вчених можна визначити, що логістику розглядали як науку про організацію спільної діяльності менеджерів різних підрозділів підприємства, групи підприємств з метою ефективного просування продукції за ланцюгом «закупівля сировини – виробництво продукції – розподіл», а також цілеспрямованих транспортно–людських потоків на основі інтеграції і координації операцій, процедур і функцій, що виконуються у рамках даного процесу з метою мінімізації загальних витрат ресурсів. Також питаннями логістичного забезпечення виробничої сфери займалися вчені: Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. [6], Шинкаренко В.Г. [7], Дикань В.Л., Токмакова І.В., Зубенко В.О., Шраменко О.В. [8,9,10] та багато інших.

Таким чином, можна зробити висновок що логістику у виробничій сфері

можна розглядати як науково–практичний напрямок господарювання, що полягає в ефективному управлінні матеріальними потоками в сферах виробництва і обігу.

Формування цілей статті (постановка завдання). Основною ціллю статті є пошук шляхів удосконалення визначення сутності логістичних процесів у промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження (з обґрунтуванням отриманих наукових результатів).

Основною базою для всіх підходів щодо розгляду логістичного процесу у виробничій сфері є розгляд логістики як одного з основних інструментів бізнесу, який дозволяє значно економити ресурси. Логістичне управління направлено на оптимізацію запасів у всіх ланках логістичного ланцюга. Оптимальні рівні запасів забезпечують максимальні рівні обслуговування при мінімальних інвестиціях в запаси, мінімальних витратах на замовлення і транспортуванні.

У зв'язку з глибоким проникненням логістики у всі сфери діяльності підприємств у науковій літературі окреслились різні трактування цього поняття, що свідчить про наявність в науковій спільноті дискусій щодо змістовного наповнення поняття логістики.

Отже, логістична діяльність виробничої галузі – важлива складова на всіх підприємствах. Процес організації логістичної діяльності достатньо складний та вимагає багато зусиль зі сторони керівництва. Саме організація логістичної діяльності повинна охоплювати всі гілки кожного підприємства та мати тісний взаємозв'язок із ними.

Застосування логістики дозволяє максимально пристосувати діяльність підприємства до існуючих ринкових трендів, підвищити прибуток і отримати очевидні конкурентні переваги. Загальновідомо три види логістики [4, 6]:

- транспортна (контроль за рухом товарів за межами підприємства, наприклад, доставка товарів покупцю);

- складська (контроль за рухом товарів з виробництва в межах складу підприємства, тобто прийом товару на склад, видача товару зі складу і внутрішні переміщення);

- виробнича (діяльність з контролю за рухом товару в межах виробництва).

Зазначимо, що виробнича логістика повинна приділяти увагу раціональній організації виробничих процесів та пропонувати для цього відповідні логістичні рішення.

Щоб сприяти раціональній організації виробничого процесу, логістика на виробництві виконує ряд важливих функцій [7].

1. Забезпечення ритмічної, узгодженої роботи всіх ланок виробництва за єдиним графіком. Будь-яке підприємство віддасть перевагу ритмічній роботі. Роль логістики полягає в організації за допомогою своїх прийомів та рішень безперервного виробничого процесу, в забезпеченні своєчасного випуску продукції у встановлених обсягах з мінімальними витратами (матеріальних ресурсів, сил, часу і т.д.). Звичайно, багато що тут залежить від виробничих технологій.

2. Забезпечення максимальної безперервності процесу виробництва. На конвеєрному виробництві безперервність виробничого процесу – це основа. Але на підприємствах з так званим непотоковим способом виробництва виникають свої проблеми, особливі для кожного підприємства.

В даному випадку необхідно забезпечити «безперервність» в частині руху предметів праці (деталей, вузлів, комплектуючих і т.д.) та завантаження робочих місць.

3. Забезпечення максимальної надійності планових розрахунків та мінімальної трудомісткості планових робіт. Тут необхідно вирішувати такі виробничі завдання [7,8]:

- оптимальне використання виробничих потужностей, запобігання дефіциту і простою;

- розробка оптимальних календарних планів виробництва;

- розробка методології та прийомів дотримання оптимальної тривалості виробничих циклів;

- підвищення результативності управління запасами;

- підвищення коефіцієнту корисної дії обладнання;

- запобігання відхилень від технології виробництва.

4. Забезпечення гнучкості підходів та прийомів маневрування при відхиленні від прийнятого плану.

5. Забезпечення, з позицій логістики, безперервності оперативного управління виробництвом, відповідно до типу та характеру конкретного виробництва. У зв'язку з цим виробнича логістика повинна враховувати необхідність дотримання, так званого принципу пропорційності, тобто відслідковувати і запобігати виникненню «вузьких місць», своєчасно забезпечувати робочі місця інформацією, матеріальними ресурсами і т.д. Варто відмітити, що більшість дослідників розглядають логістичну діяльність через реалізацію логістичних функцій, які, в свою чергу, поділяються на логістичні процеси та логістичні операції.

Міжнародний стандарт ІЗО 9000:2000 представляє процес як систематизовані дії з використанням ресурсів для перетворення того, що надходить на «Вхід», у кінцевий результат на «Виході».

Логістичний процес являє собою певну послідовність основних логістичних операцій і сукупність дій, які забезпечують їх виконання з метою ефективної взаємодії елементів і оптимізації логістичної системи в цілому. Наприклад, формування господарських зв'язків з постачання товарів, доставка ресурсів від постачальників, управління складськими операціями, прогнозування потреби в

перевезеннях, виконання перевезень і всіх потрібних при цьому супутніх операцій, доставка продукції в магазини, представництва, а також процеси управління, що забезпечують ефективне планування, контроль і регулювання потоків.

Коли починається етап матеріального вантажопотоку, операції інформаційної підсистеми і матеріальної підсистеми йдуть паралельно, оскільки завжди матеріальні процеси транспортувань, складування і перевантажень вантажів супроводжуються обробкою інформації (оформлення транспортних документів, облік руху вантажів і т. д.).

На цьому етапі операції інформаційної і матеріальної підсистем взаємодіють одна з одною і можуть сприяти або перешкоджати протіканню логістичного процесу. Так, затримка в оформленні транспортних, юридичних або фінансових документів може затримати процеси перевезень і складування вантажів. У свою чергу, невчасне прибуття або неправильна комплектація транспортної партії може обумовити затримку оформлення юридичних документів або фінансових документів.

На етапі контролю і аналізу, коли фізичний розподіл, транспортування вантажів закінчені, виконуються тільки операції інформаційної підсистеми.

Для логістичного процесу, незалежно від його складності та спрямованості, виділяють декілька основних складових, які неодмінно мають бути відображені при його описі. Логістичні процеси можуть бути виділені шляхом їх класифікації за такими відносно відокремленими класифікаційними ознаками [9].

1. Відношення споживача до логістичного процесу. Визначають зовнішнього і внутрішнього споживача процесу.

2. Відношення логістичного процесу до створення цінності. Усі логістичні процеси, що беруть участь у створенні об'єкта певної споживчої цінності (value),

залежно від їх внеску в отримання кінцевого результату діяльності підприємства, підрозділяють на види.

3. Ступінь деталізації опису логістичного процесу.

Логістичний процес на будь-якому підприємстві має досить складну структуру і може розглядатися на різному рівні деталізації. Для реальної роботи менеджера важливо первісно визначити практично доцільний ступінь такої деталізації (глибина опису). Як приклад, у вигляді процесу першого рівня може розглядатися закупка сировини та матеріалів для забезпечення виконання виробничого процесу.

Такий процес включає роботи: планування закупок, укладення договорів постачання, оформлення замовлень, отримання матеріальних ресурсів, оплата замовлення, зберігання ресурсів, формування внутрішнього замовлення та відпуск ресурсів у виробництво.

За такою ознакою вся логістична діяльність підприємства розглядається як сукупність взаємопов'язаних процесів, що складає логістичну систему. Тому використання для логістичного управління підприємством принципу взаємопов'язаних процесів розглядається власне як технологія впровадження чи реорганізації системи логістичного управління за процесним підходом.

За такою схемою проходить локалізація управління процесами у рамках кожного функціонального підрозділу. Відповідно керівництво логістичних відділень управляє процесом постачання матеріалів, забезпечуючи результативність процесу виготовлення продукції. При цьому визначаються межі процесів відповідно за «Входами» та «Виходами».

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку.

Отже, в результаті можна узагальнити поняття логістичного процесу у промисловості, а саме, логістичний процес – це впорядкована в часі

послідовність логістичних операцій, спрямована на забезпечення споживача продукцією відповідного асортименту й якості в необхідній кількості в необхідне місце і час. Основним аспектом є пошук шляхів перебудови виробничого процесу на основі логістичного підходу. При цьому, зачіпаються різні (економічні, соціальні, технічні, організаційні, правові, екологічні, і ін.) види діяльності. В цьому напрямку є ще невирішені питання, тому є ще завдання щодо роботи над ними.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амітан В.Н., Ларіна Р.Р., Пільушенко В.Л. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд». - 2013. - 73 с.

2. Банько В.Г. Логістика: навчальний посібник (2е вид., перероб.). Київ : КНТ. - 2007. - 332 с.

3. Герелиця Р.О. Особливості транспортної логістики підприємств АПК. Формування стратегії розвитку регіонального АПК: матеріали 4-ої міжфакультетської наук.-практ. конф. молодих вчених, 30 травня 2008р. Житомир. - 2008. - С. 187–189.

4. Клімова І.Г. Проблеми та передумови використання логістики в Україні. Держава та регіони. - 2016. - № 3. - С. 143–147.

5. Паласюк Б. Логістичне управління підприємством: сутність і основні принципи. Галицький економічний вісник. 2012. - № 3(36). - С. 166–170.

6. Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств. 2015. - № 1 (27). - С.114–124.

7. Шинкаренко В.Г. Актуальність розвитку транспортної логістики в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010.- № 30. - С. 191-192.

8. Дикань В.Л. Стратегічне управління: навчальний посібник // Дикань В.Л., Зубенко В.О., Токмакова І.В.,

Маковоз О.В., Шраменко О.В. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 272 с.

9. Дикань В. Л. Організаційно-економічне забезпечення ефективної діяльності підприємств: логістичний підхід /В. Л. Дикань, Г. П. Заєць // Вісник економіки транспорту та промисловості. - 2019. - № 65. - С. 9-18.

10. Дикань В.Л. Основи логістичної інтеграції при формуванні логістичних систем через утворення територіально-промислового кластера // Міжнародний техніко-економічний журнал «Українські залізниці», липень 2014. - № 9 (15). - С. 23-26.

REFERENCES

1. Amitan V.N. Larina R.R., Piliushenko V.L. (2013). Lohistyziatsiia protsesiv v orhanizatsiino-ekonomichnykh systemakh. 73 s. (in Ukrainian)

2. Banko V.H. (2007). Lohistyka: navchalnyi posibnyk. 332 s. (in Ukrainian).

3. Herelytsia R.O. (2008). Osoblyvostitransportnoi lohistyky pidpryemstv APK. Formuvannia stratehii rozvytku rehionalnoho APK: materialy 4–oi mizhfakultetskoï nauk.–prakt. konf. molodykh vchenykh. S. 187–189. (in Ukrainian).

4. Klimova I.H. Problemy ta peredumovy vykorystannia lohistyky v Ukraini. Derzhava ta rehiony. (2016). S. 143–147. (in Ukrainian).

5. Palasiuk B. (2012). Lohistychno upravlinnia pidpryemstvom: sutnist i osnovni pryntsypy. Halytskyi ekonomichnyi visnyk. S. 166–170. (in Ukrainian).

6. Konishcheva N.I., Trushkina N.V. (2015). Upravlinnia lohistychnoiu diialnistiu promyslovykh pidpryemstv. S.114–124. (in Ukrainian).

7. Shynkarenko V.H. Aktualnost razvytyia transportnoi lohistyky v Ukrainy.(2010). Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. № 30. S. 191-19(in Ukrainian).

8. Dykan V.L. Stratehichne upravlinnia. (2014). 272 s. in Ukrainian).

9. Dykan V. L. Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia efektyvnoi diialnosti pidpriemstv: lohistychnyi pidkhid. (2019). Visnyk ekonomiky transportu ta promyslovosti. № 65. S. 9-18. (in Ukrainian).

10. Dykan V.L. Osnovy lohistychnoi intehtratsii pry formuvanni lohistychnykh system cherez utvorennia terytorialno-promyslovoho klastera. (2014). Mizhnarodnyi tekhniko-ekonomichnyi zhurnal «Ukrainski zaliznyts. № 9 (15). S. 23-26. (in Ukrainian).